

мало б місце при сценарії, за якого адресат насправді не може створити рівноправні відносини, а адресант оцінює його шанси на успіх, як мінімальні чи неіснуючі, тим самим чітко виражаючи свій сумнів. Вищеописаний тип речення *if... (then)*, що стосується неіснуючої ситуації носить назву контрфактуального [1, с. 57–58].

Звернемося ще до одного дискурсивного перебігу, що містить контрфактуальне умовне речення Conditional III.

(3) «Jared grins, still studying the lines. And then his voice is heavier. «People like my father. *If he and my brothers had hidden rather than fought... well, they'd still be here.*»

My tone is softer, hearing the pain in his. «Okay, I agree with the theory. (Meyer) [4, с. 138]

Антецедент речення «*If he and my brothers had hidden rather than fought... well, they'd still be here.*» вживається у формі *past perfect*, і тому є маркованим за наявністю минулого часу і перфектного аспекту, у результаті чого епістемічна дистанція значно зростає. Приклад характеризується контрфактуальністю, і доречний лише у випадку, за якого особи, про які ведеться мова, старалися вижити, але їм це не вдалося, тому що вони обрали боротьбу, а не хованки («*If they had hidden rather than fought.*»).

У такому випадку епістемічна дистанція є максимальною. Аналізоване речення – це судження комуніканта, його оцінки ситуації, що склалася у минулому, і змінити яку неможливо: відбувається констатація небажаних результатів, підтверджується правдивість сумнівів щодо недоцільності поведінки описуваних суб'єктів. Мовець розмірковує над тим, як би склалася доля його батька та подібних йому людей за інших обставин: роздуми щодо давно залишених у минулому дій породжують нові сумніви. Проте, на нашу думку, сумнів у аналізованому реченні (Conditional III) виражений слабше, ніж у попередньому (Conditional II) «*Perhaps if you developed some peer relationships, those would bore her also*», адже основною позицією комуніканта у такому випадку («*If he and my brothers had hidden rather than fought... well, they'd still be here.*») є констатація невтішного результату розвитку подій.

Як свідчать приклади, система часів вживається не лише у цілях часової референції, а також для позначення епістемічної дистанції. На основі аналізованого матеріалу, робимо висновки про те, що три типи умовних речень (Conditional I, Conditional II, Conditional III) характеризуються різною епістемічною дистанцією та часткою вираження сумніву. Епістемічну дистанцію в умовних реченнях першого типу ми ідентифікуємо як нейтральну чи мінімальну зі слабо виявленим чи зовсім відсутнім сумнівом. Умовним реченням другого типу притаманна середня епістемічна дистанція та найвищий ступінь сумніву. Констатація небажаного результату, підтвердження правдивості попередніх сумнівів та зародження нових є відмінною рисою умовних речень третього типу, епістемічна дистанція у яких є максимальною, а ступінь сумніву оцінюється нами як середній. Результати аналізу подано у табл. 1.

Таблиця 1
Вираження епістемічної дистанції та сумніву за допомогою умовних речень

Тип умовного речення	Епістемічна дистанція	Ступінь сумніву
Conditional I	Нейтральна – мінімальна	Нейтральний – низький
Conditional II	Середня	Високий
Conditional III	Висока	Середній

Як бачимо, збільшення мовцем епістемічної дистанції не передбачає зростання його сумніву. Ступінь сумніву не збільшується зі збільшенням відриву між базовою реальністю, простором-фундацією та простором-розширенням. Найвищий ступінь сумніву припадає на середній показник неузгодженості між такими просторами.

Література:

1. Dancygier B. Mental Spaces in Grammar: Conditional Constructions / B. Dancygier, E. Sweetser // Cambridge Studies in Linguistics. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005. – Vol. 108. – 295 p.
2. Evans V. Cognitive Linguistics. Introduction / V. Evans, G. Melanie. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 830 p.
3. Kärkkäinen E. Epistemic Stance in English Conversation: A Description of its Interactional Functions, with a Focus on I think / E. Kärkkäinen. – Philadelphia : John Benjamins B. V., 2003. – 207 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу

4. Meyer S. The Host / S. Meyer. – London : Little, Brown and Co., 2008 – 619 p.

УДК 811.161.2'373

Н. С. Голікова,

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ

«МОВНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ» В РОМАНІ «СТОВПО-ТВОРІННЯ» П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

У статті досліджено семантико-дериваційні та функційно-стилістичні особливості окказіоналізмів у романі «Стовпо-творіння» П. Загребельного. На основі відомих неологічних методик диференційовано й описано різні типи авторських утворень, що здебільшого класифіковано як «мовні ігри», які слугували підґрунтям для проведення письменником власних «мовних експериментів».

Ключові слова: окказіоналізм, окказіональне слово, «мовний експеримент», «мовна гра», мовостиль, ідіостилістична тема.

В статье исследованы семантико-деривационные и функционально-стилистические особенности окказионализмов в романе «Столпо-творение» П. Загребельного. На основе известных неологических методик дифференцированы и описаны различные типы авторских образований, которые чаще всего классифицированы как «языковые игры», что послужили базой для проведения писателем собственных «языковых экспериментов».

Ключевые слова: окказионализм, окказиональное слово, «языковой эксперимент», «языковая игра», языковой стиль, идиостилестема.

The semantic-derivational and functionally stylistic features of occasionalisms are investigated in the novel «Stovpo-tvorinnya» by P. Zahrebelyni. It is emphasized that the problem of «renewal» language by neologisms of different types associated with complex dynamic character of lingual system, including its lexical-semantic subsystem. In this regard, the history of forma-

tion of science neology as a branch of lexicology is summarized, the object of study and basic tasks are defined. According to the traditional classification of neolexemes (neologisms, potential words, occasionalisms) defined the specific features of author's formations, that from the standpoint of occasion's theory differentiated into several varieties. It is noted that in the context of the composition is the most frequent phonetic and semantic neolexemes and occasional word-groups, almost unnoticed lexical and grammatical occasionalisms. They modeled in different ways, the most productive among which are: derivative (creation occasionalisms of combination «not connected» morphemes), expanding the semantic structure of usual words desimantization of normative lexemes, «language games». It is analyzed textual potential of occasionalisms in such contexts as mini context, macrocontext, context of creation, vertical context. It is comprehensively commented the «language experiments» in the novel «Stovpo-tvorinnia» by P. Zahrebelnyi that mainly represented by writer as «language games» which counted: creation of occasional nests of word-building that consist of exclusively author's derivatives, including dominant «stovp», occasional hints, associative transpositions, production of new stylistic figures (for example, hemdiazys), conduction of «linguistic experiments» with phonetic structure of normative words (usually by the ways of prosthetics and epenthesis) that as a result desimantizationed, recreating in paronyms or usual empty lexemes. It is concluded that from the point of linguostylistics and textology the various types of occasionalisms in the novel «Stovpo-tvorinnia» by P. Zahrebelnyi are such idiostylistems that determine general fiction and textual specificity of the composition and at the same time are the most notable for writer's speech style.

Keywords: occasionalism, occasional word, «linguistic experiment», «language game», language style, idiostylistema.

Проблема «оновлення» мови неологізмами різних типів, що пов'язана зі складним динамічним характером лінгвальної системи, зокрема її лексико-семантичної підсистеми, здавна привертала особливу увагу мовознавців. У зв'язку з важливими працями таких відомих лінгвістів, як А. Брагіна [3], О. Земська [11], В. Лопатін [12], А. Ликов [13], Н. Фельдман [15], Е. Ханпіра [17] та багатьох ін., дослідження яких стали природною реакцією на високу «неогенність» [16, с. 239] минулого віку, так званий «неологічний бум» [6, с. 37] у мові як суспільному явищі, саме в лінгвістиці другої половини ХХ ст. виникли всі передумови для формування науки неології – галузі лексикології, що вивчає нові слова, значення і сполуки, аналізує процеси їх виникнення, моделі творення, розробляє основні критерії класифікації новотворів тощо.

У мовознавстві кінця ХХ – початку ХХІ ст. неологічні розвідки не втратили своєї актуальності й гостроти, а вивчення нових слів стало набагато інтенсивнішим. Новітня лінгвістика досліджує новотвори в різних напрямках: лексикологічному, ономазіологічному, лексикографічному, словотвірному, стилістичному, соціолінгвістичному, психолінгвістичному тощо. Одним із найактуальніших питань неології є комплексний опис авторської мовотворчості. Індивідуальне мовлення, репрезентоване, зокрема, в художній літературі, усе частіше привертає увагу мовознавців, адже справжній письменник, який володіє багатством образного мислення, постійно створює «свої» мовні засоби, що допомагають йому передавати найглибші враження від сприйняття навколишнього світу.

Сьогодні в українській літературі важко знайти таку творчу особистість, у художньому доробку якої не фігурували б яскраві новотвори найрізноманітнішої мовленнєвої спрямованості, відзначені продуктивністю семантичних, структурних, дериваційних, граматичних тощо варіацій. Як відомо, у неологічних дослідженнях авторські слова та інші ідіодиниці закріплені низкою термінів, найпоширенішою з-поміж яких є спеціалізована назва «оказіоналізм».

Оказіональні слова, створені, зокрема, письменниками за незвичними або малопродуктивними дериваційними моделями, протиставлені, з одного боку, неологізмам, що з'являються в мові у зв'язку з потребою називання нових реалій і понять, і потенційним словам, які є можливими лінгвальними одиницями, що виникають відомими способами лексичної деривації, з другого – узуальним лексемам. У загальній неології останніх десятиліть досить помітним є дослідження авторської мовотворчості. Істотний внесок щодо розроблення цієї проблеми в українському мовознавстві зробили Г. Вокальчук [5], В. Герман [7], Л. Павленко [14], В. Чабаненко [18; 19] та ін., які в основному вивчають місце авторських неологізмів у поетичному контексті. Беручи до уваги важливі здобутки у вивченні ідіолексем, усе-таки вважаємо, що новотвори, оригінально змодельовані багатьма художниками слова як виразові засоби повістування, недостатньо обґрунтовані з погляду семасіології, лінгвостилістики, текстології та інших наук.

У цій статті ставимо за мету дослідити семантико-дериваційні та функційно-стилістичні особливості okazіоналізмів у романі «Стовпо-творіння» П. Загребельного.

Вибір проблеми зумовлений, по-перше, тим, що мовостиль чи не найкреативнішого письменника сучасної доби, за яким ще за життя закріпилося високонародне звання класика української літератури завдяки широкопанорамній історичній прозі, загалом потребує глибоких лінгвістичних коментарів, по-друге, найвищий ступінь інноваційності авторської мови спостерігаємо в останніх творах белетриста про «близьку історію» (романи «Брухт», «Стовпо-творіння»), по-третє, роман «Стовпо-творіння» – це суцільний «мовний експеримент», проведений прозаїком із залученням багатьох «мовних ігор», що дає можливість розширити аспектологію ідіостилу П. Загребельного з позицій актуального питання сучасної лінгвістики – «Мовний експеримент у художньому тексті».

Оказіональні слова, що є специфічною рисою художньо-прозаїчної спадщини П. Загребельного, вже потрапили в поле зору лінгвістів. Так, структурно-семантичні та стилістичні їхні особливості у творах письменника, написаних протягом 60–90-х років ХХ ст., прокоментувала у своїй дисертації Т. Юрченко [20], низка авторських неологізмів послужили ілюстраціями у працях В. Чабаненка [18; 19], у двох статтях нами описані семантико-дериваційні інновації та okazіональні парні сполучення слів у романі «Брухт» [8; 9].

Роман «Стовпо-творіння» (2003) з позицій неології, а також лінгвостилістики та текстології поки що не досліджений. Це один з останніх творів П. Загребельного, у якому автор зробив спробу написати іронічну історію нашої сучасності. Основна ідея, парадоксальний зміст, мовно-виражальний інструментарій – усе в цьому творі інноваційне. У романі автор повістує про те, як «розвиваючи демократію» в державі, що живе від виборів до виборів, її керівники «зміцнюють» основи народовладдя. Один із новообраних *присидентів* (від *присідати*) втілює своє бачення державотворення в образі *стовна* – національної ідеї й символу його народу. У зв'язку з цим відома країна перетворюється на *Стовполандію* зі столицею *Стовпославе*, що розвиває свої *стовпоідеї*, *стовповиробництво*, приймає назва *стовпотуцію*, прагне до *стовпобільності*, формує основи *стовпознавства* тощо.

Головна сюжетна лінія роману пов'язана з надуманим образом *стовна*, що є персоналізованим героєм твору, як і інші персонажі. З початку і до самого кінця тексту П. Загребельний «експериментує» не лише зі змістом твору, його сюжетом, а й зі словами, підпорядковуючи всіх і все міфічному *стовну*, право на творення цього образу й неолоксем, що його репрезентують у романі, цілком надаючи *присидентові Батюні*. Парадокс починається із заголовка роману – «Стовпо-творіння», що привертає увагу грамотного читача передусім порушенням орфографічної норми (складне слово *стовпотворіння* потрібно писати разом, а не через дефіс). У такий спосіб автор вступає в «мовну гру», активно продукуючи різноманітні okazіоналізми, що є одним із проявів аномальних явищ, спостережених у мові. На думку О. Аксьонової, «мовна гра» бу-

дується за принципом навмисного використання явищ, що відхиляються від норми й усвідомлюються на фоні системи та норми. У сучасній лінгвістиці під час вивчення свідомо неправильно використаних слів усе частіше послуговуються поняттям «мовного експерименту» [1, с. 3].

«Мовна гра» зазвичай породжує нові засоби вираження певного змісту або актуалізує нове змістове наповнення слова, зберігаючи або змінюючи його звичну форму. Це теоретичне положення, неодноразово висловлене Т. Гридіною [10], практично підтвердив П. Загребельний, «обігруючи» семантичний оказіоналізм *стовп*. Так, в академічних тлумачних словниках до узуальної лексеми «стовп» подано такі пояснення: 1. Колода, брус, установлені вертикально; колона, підпора склепіння, перекриття і т. ін. 2. *перен.* Маса чого-небудь, що набула вертикально-видовженої форми; *книжн.* Крайня межа чого-небудь; крайність у чомусь [4, с. 1119–1120]. У романі «Стовпо-творіння» *стовп* – це, крім того, ‘програма президента’: – *Можє, це така твоя програма? – Стовп!* – підтвердив кандидат у кандидати [21, с. 35]; ‘символ державної незалежності’: *Що таке стовпи? Це ідеальний символ державної незалежності. Стоять осібно, окремішно, не підступають один до одного, і не підпускають до себе нікого іншого. Немає нічого незалежнішого на світі, ніж стовпи* [21, с. 48]; ‘політична влада’: *Бо дерев’яний стовп можна обстругувати без кінця. З найтовщого зробити найтонший. Аж до штрикачки. В цьому вся власть. Тому наші стовпи не прості, а політичеські* [21, с. 63]; ‘головний символ держави’: *То от шоб коли хочеш поставити в столиці стовп над стовпами, то став такий, як американська секвойя!* [21, с. 71]; ‘головний курс державотворення’: – *Коли Ви проголосили курс стовпо-творіння, то цим, власне, ми закономірно стали на шлях багатовекторності, закономірно й неминуче <...> Багатовекторні стовпи* [21, с. 87].

Розширенням семантичної структури оказіонального слова *стовп* письменник не обмежує «мовні експерименти» з цією лексемою. Пронизуючи весь текст, оказіоналізм *стовп* у романі набуває статусу ідіостилістими. Моделюючи символічно-міфічну державу, прагнучи дати ім’я всім її надуманим або глибокоприхованим «реаліям», П. Загребельний мотивує опорним словом *стовп* численне дериваційне гніздо різноструктурних новотворів – оказіональних слів, композитів, юкстапозитів, сполучень: *стовпоідеї, стовпотуція, стовбільність, остовпити, міні-стовпотизація, стовпозація, бабостовпи, ново-стовпи, стовпбол, стовпболісти, стовпхвалець, стовпознавство, інститут пілостовпії, міністерство стовпо-перенайменувань, орден Стовпа, міністр стовпороблення, корпорація «Інтерстовп», словництво стовполандської мови, горілка «Остовпівка»* тощо. Специфічними ідіостилістимами в цьому дериваційному загалі є оказіональні антропоніми, не всі з яких утратили денотативний зв’язок з прототипами героїв роману, у чому криється особлива «мовна гра» – розгадати ім’я прихованої особи: *Стовпоноженко, Держистовп, Стовпулія, Стовпчук, Стовпороб, Стовповок, Бабостовп, Стовбух, Давистовп, Стовпклеї, Стовпоюшинський, Бензостовп, Головствоп, Стовпомель, Стовпокузьма, Стовпнідштаник* тощо.

Н. Бабенко, вивчаючи особливості оказіоналізмів у художньо-поетичному творі, зауважує, що розгортання словотвірного гнізда в середині всього художнього тексту є одним з ефективних прийомів забезпечення його змістової спаяності, а розгортання словотвірного гнізда з оказіональними дериватами зазвичай гарантує цілісність поезії як супертексту [2, с. 11]. Користуючись тим самим прийомом текстотворення, П. Загребельний досягнув оберненого ефекту – вигадані автором оказіональні слова з компонентом *стовп*, що мають часткове номінативне значення, викликають у читачів негативну реакцію, яка в їхньому сприйнятті постійно «рухається» від іронії до сарказму. Наприклад: – *Це мені ще більше до шмиги, – заявив президент. – Хай отому стовпхвальцю, що я сказав, буде національна премія, а для тебе я створюю міністерство стовпо-перенайменувань, і ти в ньому – міністр. А звання: Стовпоноженко* [21, с. 47]; – *3 режимами вже маємо контракти, – запевнив його Стовпчук. – Тепер тільки треба створити корпорацію «Інтерстовп», щоб усе це юридично оформити* [21, с. 107]; – *Я ще подумав, що було б добре доручити нашим прославленим історикам Стовпину, Стовпю і Стовпурасу написати книгу «Стовпи шастя» для розповсюдження її за кордоном, – запропонував Головствоп* [21, с. 114] тощо.

«Мовні ігри» в романі «Стовпо-творіння» мають широкий діапазон. Крім найрозгалуженішого словотвірного гнізда оказіоналізмів з домінантою *стовп*, це ще й оказіональні натяжки (*кіно-фото-теле* – журналісти, *плекс* – народ, «бульк» – загибель влади тощо), асоціативні транспозиції, в основу яких покладено семантичне перенесення, членування узуальних слів (*присидент; славохвальці; Ви-бори, ви-бо-ри, бо-ри, бор, бор, бор* тощо), продукування нових стилістичних фігур (наприклад, «гендіазису» – складання двох слів, друге з яких є фонетично зміненим: *Черчільль-перчіль, Гарібальді-Загрібальді, амазонки-замазонки, пампаси-лампаси, фазенди-оренди, танги-манги, культурист-халтурист, меблі-шмеблі* та багато ін.), проведена «мовних експериментів» з фонетичними структурами нормативних слів (зазвичай способом протези або епентези: *Гамерика, Геврика, гинтеграція, горли, гинститут, горден, гикра, гокеан, гавторитет, голігархи, какадемік, жопозиція; юридичний, какчество, колікчество; заміною звуків: депитати, енциклопудія, пілософія, писософи, тюлюбачення, дупломат, «мурсудес»* тощо), що внаслідок цього певною мірою десемантизуються, перетворюючись у пароніми або в узуально порожні лексеми.

Спираючись на теорію оказіональності, яка передбачає внутрішню диференціацію авторських утворень, відзначимо, що в романі «Стовпо-творіння» найчастотнішими є фонетичні й семантичні неолексеми, а також оказіональні сполучення слів. Усі вони змодельовані різними способами: дериваційним (творення оказіоналізмів поєднанням «несполучуваних» морфем), розширенням семантичної структури узуальних слів, десемантизацією нормативних лексем тощо.

Як відомо, оказіоналізм виникає в контексті, формується ним і водночас сам часто є текстотворчою одиницею. Авторські новотвори в романі «Стовпо-творіння» мають найвищий потенціал як центральні елементи міні-контекстів (таких найбільше) і макроконтраксту (наприклад, семантичний оказіоналізм *стовп*, що є текстотворчою скріпою усього твору), ідіостилістима *стовп* та споріднені деривати прогнозовані автором і як опорні текстотворчі одиниці вертикального контексту, що вимагає володіння позатекстовою інформацією, кілька оказіоналізмів можна розглядати в контексті творчості П. Загребельного, оскільки вони фігурують у низці його творів (*очі-свердельчики, демократія, дурнократія, дюмократія* тощо).

Отже, різноструктурні оказіоналізми в романі «Стовпо-творіння» П. Загребельного потрібно кваліфікувати як ідіостилістими, що визначають загальну художньо-текстову специфіку твору й водночас є найпоказовішими для мовностилю письменника. Усі вони слугують основним оцінно-експресивним засобом вираження авторського ставлення до подій «близької історії», зауальованого низкою «мовних ігор». Перспективу подальшого дослідження текстового загалу оказіоналізмів убачаємо в їх детальнішій класифікації та в глибшому описі текстотворчого потенціалу контекстуальних неологізмів.

Література:

1. Аксенова О. Языковая игра как лингвистический эксперимент поэта [Электронный ресурс] / О. Аксенова. – Режим доступа : <http://www.levin.rinet.ru/ABOUT/Aksenova1.html>

2. Бабенко Н. Окказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ [Электронный ресурс] / Н. Бабенко. – Режим доступа : http://www.qumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/Artikle/baben_okk/php
3. Брагина А. А. Неологизмы в русском языке : пособие для студентов и учителей / А. А. Брагина. – М. : Просвещение, 1973. – 224 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. – К. : Вид-во «Дніпро», 2009. – 1332 с.
5. Вокальчук Г. М. Окказиональна номінація осіб в українській поезії 20–30-х років ХХ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук / Г. М. Вокальчук. – К., 1991. – 23 с.
6. Гак В. Г. О современной французской неологии / В. Г. Гак // Новые слова и словари новых слов. – Л., 1978. – С. 37–52.
7. Герман В. В. Індивідуально-авторські неологізми (оказионалізми) в сучасній поезії (60–90-і роки) : автореф. дис. ... канд. філол. наук / В. В. Герман. – К., 1999. – 22 с.
8. Голікова Н. С. Парні сполучення слів у романі «Брухт» П. Загребельного / Н. С. Голікова // Дослідження з лексикології і граматики української мови. – Вип. 4. – Дніпропетровськ : «Пороги», 2005. – С. 15–22.
9. Голікова Н. С. Семантико-дериваційні інновації в романі П. Загребельного «Брухт» / Н. С. Голікова // Лексико-грамматическіе інновації в сучасних славянських мовах. Матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції. – Дніпропетровськ : «Пороги», 2005. – С. 82–85.
10. Гридина Т. А. Языковая игра: стереотип и творчество [Монография] / Т. А. Гриднева. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т, 1996. – 214 с.
11. Земская Е. А. Словообразование как деятельность / Е. А. Земская. – М. : Наука, 1992. – 221 с.
12. Лопатин В. В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования / В. В. Лопатин. – М. : Наука, 1973. – 152 с.
13. Лыков А. Г. Современная русская лексикология (русское окказиональное слово) / А. Г. Лыков. – М. : Высшая школа, 1976. – 120 с.
14. Павленко Л. П. Складні іменники-оказионалізми в поетичному контексті / Л. П. Павленко // Українська мова і література в школі. – 1983. – № 8. – С. 33–35.
15. Фельдман Н. И. Окказиональные слова и лексикография / Н. И. Фельдман // Вопросы языкознания. – 1957. – № 4. – С. 64–73.
16. Филин Ф. П. Истоки и пути развития русского литературного языка / Ф. П. Филин. – М. : Наука, 1981. – 326 с.
17. Ханпира Э. И. Окказиональные элементы в современной речи / Э. И. Ханпира // Стилистические исследования (на материале современного русского языка). – М. : Наука, 1972. – С. 245–317.
18. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії / В. А. Чабаненко. – К. : Вища школа, 1984. – 165 с.
19. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 352 с.
20. Юрченко Т. Г. Окказионалізми у творчості Павла Загребельного: структурно-семантичний і стилістичний аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук / Т. Г. Юрченко. – К., 2003. – 22 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

21. Загребельний П. Ствопо-творіння; Кавтаклізма / П. Загребельний. – Харків : Фоліо, 2005. – 286 с.

УДК 811.161.2'367

О. В. Гончарук,

Івано-Франківський національний медичний університет, м. Івано-Франківськ

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ ВСТАВЛЕНИХ КОНСТРУКЦІЙ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОЦІНКИ

У статті розглядається питання про категорію модальності і вставлені компоненти як засіб її реалізації. Вставлені конструкції є виразниками як об'єктивної, так і суб'єктивної модальності. На базі фактичного матеріалу проаналізовано комунікативно-прагматичні функції раціональної оцінки вставлень як виразників суб'єктивної модальності.

Ключові слова: вставлені конструкції, модальність, об'єктивна модальність, суб'єктивна модальність, раціональна оцінка.

В статье рассматривается вопрос о категории модальности и вставных компонентах как средстве её реализации. Вставные конструкции являются выразителями как объективной, так и субъективной модальности. На базе фактического материала проанализированы коммуникативно-прагматичные функции рациональной оценки вставок как выразителей субъективной модальности.

Ключевые слова: вставные конструкции, модальность, объективная модальность, субъективная модальность, рациональная оценка.

The issue of the category of modality and parenthetical constructions as means of its implementation is examined in the article. Parenthetical constructions are expressive features of both objective and subjective modality. The communicative pragmatic functions of the rational evaluation of parentheses as expressive features of subjective modality were analyzed on the basis of the actual material.

Key words: parenthetical constructions, modality, objective modality, subjective modality, rational evaluation.

У проблематиці сучасного синтаксису вагоме місце належить вивченню специфіки використання та функціонування вставлених конструкцій як одного із репрезентантів категорії модальності, які за своїми властивостями найбільш спрямовані у сферу мовлення і мають значний комунікативний потенціал. Комунікативно-прагматичне дослідження вставлених компонентів з урахуванням модальних значень дає змогу висвітлити приховані особливості цих синтаксичних одиниць і, відповідно, створити цілісну модель їх функціонування у висловленні, що досі не було предметом окремого дослідження в українському мовознавстві.

Вставлені конструкції є насамперед засобами вираження об'єктивно-суб'єктивної модальності, яка реально існує в комунікативно-інформаційному плані, представляє відношення до певної події, ситуації, розглянутої в основному висловленні. Особливістю вставлених компонентів є те, що вони в структурі висловлення поряд із базовою інформацією є надбудовою, факультативним елементом, що відсунутий на другий, паралельний план. Вставлені компоненти подають додаткову інформацію щодо основної частини, хоча іноді інформація, представлена у них, буває значеннєво важливіша,